

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed b. Hanbel, *er-Red 'ale'z-Zenâdika ve'l-Cehmiyye* ('Ākā'idü's-selef içinde, nşr. Ali Sâmî en-Neşşâr—Ammâr Tâlibî), İskenderiye 1971, s. 53-54, 60, 72, 73-75, 90, 91-92, 100, 101, 102; a.mlf., *Kitâbü's-Sünne* (nşr. Muhammed b. Saîd Besyûnî), Beyrut 1405/1985, s. 10, 25, 36, 43, 70-71, 81, 104-105, 119, 121, 175; Dârimî, *er-Red 'ale'l-Cehmiyye* (nşr. Gösta Witestam), Leiden 1960, s. 101, 102, 103; a.mlf., *er-Red 'ale'l-Merisî* ('Ākā'idü's-selef içinde), s. 467-468; Buhârî, *Halku ef'âli'l-ibâd* ('Ākā'idü's-selef içinde), s. 154, 199; Ebû Dâvûd, *Mesâ'ilü'l-İmâm Ahmed b. Hanbel* (nşr. M. Reşîd Rızâ), Kahire 1353, s. 262; İbn Kuteybe, *el-İhtilâf fi'l-lafz* ('Ākā'idü's-selef içinde), s. 247-248; Abdülvâhid b. Abdülazîz et-Temîmî, *İ'tikâdû'l-İmâmî'l-münbel Ebî 'Abdillâh Ahmed b. Hanbel (Tabakâtü'l-Hanâbile içinde)*, II, 249, 293, 294, 295, 296, 298, 300, 301, 302, 303; Eş'arî, *el-İbâne* (Fevkiyye), s. 20-21; Ebû Nuaym, *Hilye*, IX, 196, 200-201, 217; Beyhakî, *el-Esmâ' ve's-sîfât*, Beyrut 1405/1985, s. 304, 338, 339; Ebû Ya'lâ el-Ferrâ, *el-Mu'temed fi' şu'li'd-dîn* (nşr. Vedî Zeydân Haddâd), Beyrut 1974, s. 62, 84, 165, 188, 238; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IV, 423; Ebû'l-Yûser el-Pezdevî, *Uşûlû'd-dîn* (nşr. Hans Peter Linss), Kahire 1383/1963, s. 253; Gazzâlî, *İhyâ'*, I, 103-104; *Tabakâtü'l-Hanâbile*, I, 13, 17, 26, 27, 29, 47, 56, 62, 75, 76, 95, 108, 130, 132, 142, 144, 145, 242; İbnü'l-Cevzî, *Menâkıbû'l-İmâm Ahmed b. Hanbel* (nşr. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türkî—Ali Muhammed Ömer), Kahire 1399/1979, s. 155, 203; İbn Teymiyye, *Mecmû'âtü'r-resâ'il*, III, 396; a.mlf., *el-İktilâ' fi'l-müşâbih ve't-te'vîl* (Mecmû'û fetâvâ içinde), XIII, 295; a.mlf., *Muvâfakatü şahih'i'l-menâkıb*, Beyrut 1405/1985, I, 71; Zehebî, *A'lâmü'n-nûbelâ'*, XI, 253, 261, 263, 273, 286, 288, 291, 313-315; Sübkî, *Tabakât*, II, 47-48, 55, 223; IV, 236; İzmîrli, *Yeni İlm-i Kelâm*, I, 78, 109; M. Ebû Zehre, *İbn Hanbel*, Kahire 1981, s. 133, 138, 162.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

AHMED HASİB EFENDİ

(ö. 1166/1752-53)

Silkü'l-leâli Âli Osmân
adlı manzum

Osmanlı tarihi ile tanınan
âlim ve müderris.

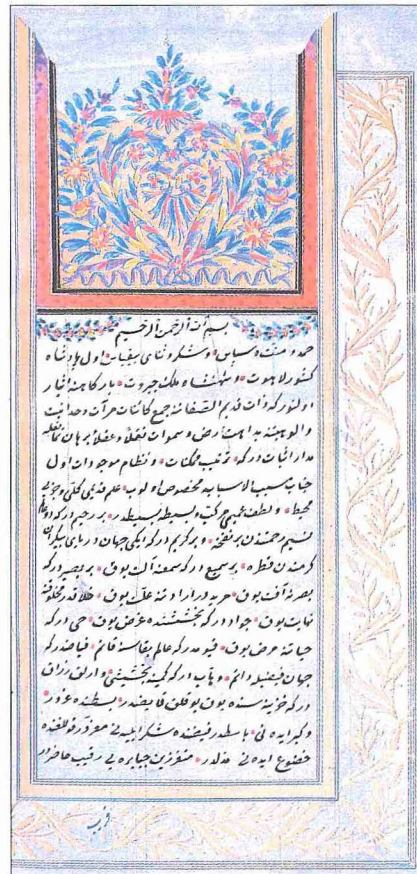
Mü'minzâde adıyla da tanınan Ahmed Hasib Efendi Bursa'da doğdu. Medrese tahsilinden sonra 1120'de (1708-1709) zamanın meşhur müderrislerinden Süleyman Efendi'ye muîd* oldu. 1129'da (1716-17) Şeyhülislâm Ebû İshak İsmâil Efendi tarafından imtihan edilerek Esediyye Medresesi'nde vazifeye başladı; daha sonraları çeşitli medreselerde müderris olarak hizmet etti. Nisan 1735'te Bosna'ya tayin edildi. Tokat, Kayseri ve Manisa'da kadılık yaptı. Ma-

nisa'da kadı iken azledildi. İstanbul'a geldikten bir süre sonra vefat etti.

Eserleri. 1. *Silkü'l-leâli Âli Osmân*. "Tevârih-i Âli Osmân" türünde manzum olarak kaleme alınan hacimli bir eserdir; aruzun "mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün" kalıbıyla yazılmıştır. Yaygın olarak *Silkü'l-leâli Âli Osmân* şeklinde tanınan eserde Fâtih devri şairlerinden, tabiplerinden, şeyhlerinden, vüzerâ ve ümerâsından, bazı tarikat ehlinin menâkıbından ve Fâtih devrinde tamir edilen cami, türbe gibi binalarla bazı yeni yapılardan bahsedilir. Gelibolulu Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr*'ı ve Taşköprizâde'nin *eş-Şakâ'îku'n-nu'mâniyye*'si bu eserin kaynaklarındandır. *Silkü'l-leâli*'in bilinen üç nüshasından Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Hâlet Efendi, nr. 596) kayıtlı olanı müellif hattıdır. Diğer iki nüsha ise İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir (TY, nr. 104 ve 4132).

2. *Ravzatü'l-küberâ. Hadikatü'l-vüze-*

Ahmed Hasib Efendi'nin Edirne Vak'ası'nı anlatan *Ravzatü'l-küberâ* adlı eserinin ilk sayfası (İÜ Ktp., TY, nr. 85)

râ'ya zeyil olarak kaleme alındığı söyleniyorsa da eser aslında 1703 Edirne Vak'ası'nı anlatmaktadır. Müellif hattı olan nüsha Murat Molla Kütüphanesi'nde (nr. 1437; bu numara TCYK'de yanlış verilmiştir), diğer bir nüshası da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde (TY, nr. 85) kayıtlıdır. 3. *Mecmûa-i Tevârih*. Hekimoğlu Ali Paşa'nın 15 Safer 1155 (21 Nisan 1742) tarihinde tekrar sadârete gelmesi münasebetiyle söylenen kaside, gazel, tebrik gibi şiir ve yazıların onun isteği üzerine bir araya getirilmesinden oluşmuştur. Bu mecmuada pek çok kişinin yanı sıra Ahmed Hasib Efendi'nin de tarihleri vardır. Eserin müellif hattı olan tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Esad Efendi, nr. 3388) kayıtlıdır. Bursalı Mehmed Tâhir eseri görmediği için onu gazavatnâme sanmış (III, 144), Babinger de eser hakkındaki bilgileri ondan aynen nakletmiştir (s. 286). 4. *Dergehnâme*. Ahmed Hasib Efendi'ye izâfe edilen ve İstanbul'da mevcut doksan yedi tekleden bahseden mesnevi tarzındaki bu eser 129 beyittir. Kaynaklar her ne kadar bu eseri Ahmed Hasib Efendi'nin yazdığını belirtiyorlarsa da manzumede şair kendi adından Hasib olarak değil Hâsib olarak bahsetmektedir; bu da manzumenin Hâsib adlı bir başka kişi tarafından yazıldığını gösterir. *Osmanlı Müellifleri*, aynı yıl ölen Ahmed Hâsib adlı başka birinden daha bahseder ki bu manzumenin yazarı olması çok muhtemeldir (II, 140), Eserin yazılışından bir asır sonra Kethüdâzâde Ârif Efendi'nin (ö. 1848) menâkıbını toplayan Muzika-i Hümâyün hocalarından Emin Efendi, yeni kurulan on tekkenin adlarını da *Dergehnâme*'ye ekleyerek menâkıb-nâmenin sonuna koymuştur. Kethüdâzâde Ârif Efendi'nin menâkıbı *Kethüdâzâde Efendi'nin Terceme-i Hâline Zeyl-i Âcizânemdir* adıyla basılmıştır (İstanbul 1305). *Dergehnâme* bu eserin 319-329. sayfaları arasındadır. *Dergehnâme*'nin Esad Efendi nüshasının (nr. 3465) başındaki bir nottan Ahmed Hâsib Efendi'nin bu eser karşılığında Bosna mevleviyetini elde ettiği, ayrıca hediye olarak bir at ile bir de Kur'an-ı Kerîm aldığı anlaşılmaktadır. Babinger bu eserden bahsederse de ne baskısını ne de yazmasını görmüştür. Günay Kut, manzumenin ikisi Atatürk Kütüphanesi'nde (Belediye Yazmaları, nr. 043, s. 200-208; Osman Ergin Yazmaları, nr. 561,

s. 208-210 ve 213-217), biri de Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Esad Efendi, nr. 3465, vr. 65^b-68^a) olmak üzere üç yazma nüshasını tesbit etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Sâlim, *Tezkire*, İstanbul 1315, s. 222; Fatîn, *Tezkire*, s. 60-61; *Osmanlı Müellifleri*, II, 140; III, 144; Babinger, *GOW*, s. 285-286; *TCYK*, I, 152; VIII, 659; *Levend, Türk Edebiyatı Tarihi*, I, 368, 398; Günay Kut—Turgut Kut, "İstanbul Tekkelerine Ait Bir Kaynak: Dergeh-nâme", *Türkische Miszellen: Robert Anhegger Armağanı*, İstanbul 1987, s. 215-216.

GÜNAY KUT

AHMED HÂŞİM

(1887-1933)

Türk şairi ve deneme yazarı.

Bağdat'ta doğdu. Doğum tarihi olarak yakın zamanlara kadar 1883 ile 1887 arasında değişik tarihler gösterilmişse de M. Kaya Bilgegil'in Millî Eğitim Bakanlığı Arşivi'nden (D/6490 numaralı dosya) tesbit ettiği yeni bilgilere göre, bu tarihin hicrî 1304, rûmî 1303 (1887) olduğu kesinlik kazanmıştır. Baba tarafından Bağdatlı Âlûsîzâdeler'e, anne tarafından da Kâhyâzâdeler'e mensuptur. Her iki aileden de müfessir, fakih ve din adamları yetişmiştir. Babasının Arabistan vilâyetlerindeki vazifeleri sebebiyle düzensiz bir tahsil gördü. Çok sevdiği annesinin ölümü üzerine babasıyla İstanbul'a geldi. Bir yıl Numûne-i Terakkî Mektebi'ne devam ettikten sonra (1896), Galatasaray Sultânîsi'ne yatılı olarak girdi (1897). Mezun olunca (1907) Reji İdaresi'ne memur oldu, bir taraftan da Mekteb-i Hukuk'a devam etti. İzmir Sultânîsi'nde Fransızca ve edebiyat muallimliği (1910-1914), daha sonra Maliye Nezâreti mütercimliği yaptı. I. Dünya Savaşı'ndaki askerliğinde Anadolu'nun çeşitli yerlerini görmek fırsatını buldu. Askerlik sonrasında bir müddet İâşe Nezâreti'nde ve Düyûn-ı Umûmiyye'de (1922-1924) çalıştı. Bu arada Sanâyi-i Nefise Mektebi'nde (Güzel Sanatlar Akademisi) mitoloji dersleri verdi. Daha sonra tayin edildiği Mülkiye Mektebi Fransızca muallimliğiyle beraber akademi'deki kürsüsünü ölünceye kadar muhafaza etti.

1924'te Düyûn-ı Umûmiyye'den aldığı ikramiye ile Fransa'ya giden Ahmed Hâşim, o yılın yazını Paris'te geçirdi. 1928'de ikinci defa, bu sefer tedavi için Pa-

Ahmed
Hâşim

ris'te bulundu. Son olarak yine tedavi için gittiği Frankfurt'tan iyileşmeden döndü. 4 Haziran 1933'te Kadıköy'deki evinde öldü. Mezarı Eyüp'tedir.

Kaynaklar, babasının memuriyeti gereği yer değiştirmesi dolayısıyla Hâşim'in İstanbul'a geldiği zaman Türkçe'yi iyi bilmediğini yazarlar. Bir yıl okuduğu Numûne-i Terakkî'ye, bu eksikliğin telâfisi için verilmiş olmalıdır. Onun sanat ve edebiyat meseleleri ile ilgilenmeye başlaması Galatasaray'daki öğrencilik yıllarına rastlar. Burada devrinin ünlü isimleri arasında bulunan Arapça muallimi Zihni Efendi, Farsça muallimi Acem Feyzi, edebiyat muallimleri Tevfik Fikret ve Müftüoğlu Ahmed Hikmet beylerden faydalandı. Yine burada, sonraları her biri edebiyat alanında şöhrat yapacak olan Hamdullah Suphi, İzzet Melih, Emin Bülent ve Abdülhak Şinasi ile de yakın mektep arkadaşı oldu. Sanata ve edebiyata meraklı bu çevre içinde şiirle uğraşan Hâşim'in bilinen ilk manzumesi "Hayâl-i Aşkım", 7 Mart 1901 tarihli *Mecmûa-i Edebiyye*'de neşredilmiştir. Bu şiirle beraber, daha sonraki iki yıl içinde çıkan on beş şiirinde, kısmen Muallim Nâci ve Abdülhak Hâmid, daha çok da Fikret ve Cenab'ın tesirleri görülür.

Ahmed Hâşim, Galatasaray'daki talebeliğinin son yıllarında Fransız şiirini, özellikle Fransız ve Belçikalı sembolistleri, bu yolla da Batı edebiyatının estetik ve poetik temelini yakından tanımayla çalışmıştır. Halit Ziya *Kırk Yıl*'da, onun kendi nesli içinde Batı şiirini en iyi araştıran ve bilen bir sanatkar olduğunu söyler. 1906'da Galatasaray Sultânîsi'nin son sınıfında iken tamamlayıp 1908-1909 yıllarında neşrettiği "Şi'r-i Kamer"lerde şahsiyeti ve orijinalliyi belirtmeye başlar. 1909'da aralarına katıldığı Fecr-i Âtî çevresindeki yazıları, topluluğun yayın organı olan *Servet-i Fû-*

nûn dergisindeki on beş kadar şiir ve Edebîyat-ı Cedîdeciler'i tenkit eden bir makaleden ibarettir.

Göl Saatleri ve *Piyâle* adını taşıyan kitaplarıyla bunun dışındaki şiirlerinin toplamı doksan beş civarında olan Hâşim için verimsiz olmaktan ziyade, titiz ve "saf şiir" peşinde bir şair hükmünü vermek daha doğru olur. Bir mukaddime kıtası ve iki küçük şiirin ilâvesiyle on iki parçadan ibaret olan "Şi'r-i Kamer"ler, Bağdat'ta geçen çocukluğuna ait hâtıralar ve intibalarla, sonraki şiirlerinde platonik aşkla karışacak olan derin bir anne sevgisi, güneşten kaçıp çöle hayat veren geceye sığınma, hastalık, ölüm gibi şairin çocukluğundan gelen, bazan şuur altında gizlenmiş duyguların izlerini taşır.

1921'de *Dergâh* mecmuasında çıkan "Bir Günün Sonunda Arzu" adlı şiirinin fazla müphem bulunarak tenkit edilmesi üzerine kaleme aldığı "Şiirde Mâna ve Vuzuh" adlı yazısı, edebiyatımızda şiir üzerine yazılan önemli makalelerdendir. Daha sonra *Piyâle*'nin mukaddimesi olarak "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adıyla neşredilen bu yazıda Hâşim, şiirde mâna ve anlaşılabilirlik aramayacağını, şiirin didaktik, fikrî ve belâgatçı değil, "resullerin sözleri gibi" çeşitli yorumlara müsait, sözden çok müsikiye yakın ifade sanatı olması gerektiğini ileri sürer. Gerçekten de Hâşim'in şiiri, genellikle bu tarife uygun olarak, Batılı sembolist-empresyonist akımın tesiri altında, netlikleri silinmiş, gölge-lenmiş, karartılmış tablolar gibidir. Hemen hepsinde derin bir melankoli, müphemlik, uzak ve meçhul diyarlara duyulan nostalji ve çok defa psiko-analitik yorumlara muhtaç renkler ve müsi-ki hissedilir.

Hâşim'in nesir yazıları, şiirinden farklı bir karakter gösterir. Bu yazıların açık, berrak, nisbeten sade, nükteli hatta müstehzi bir ifadesi vardır. Nesirlerinde de şiirlerindeki kadar kelime seçiminde titiz olan Hâşim, küçük obje ve vak'alardan hareket ederek, fazla derinliği olmayan bir perspektiften yakaladığı dış dünya intibalarını nakleder. Fıkralar, edebî tenkitler ve seyahat notlarının sağlığında neşredilenleri, her zaman beğenilmiş ve aranmıştır.

Hâşim, son devir edebiyatımızın cemiyet meseleleri ile en ilgisiz şairidir.